

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

Strpljenje se definiše kao sposobnost trpljenja ili prihvatanja nečega bez prigovaranja, kao i sposobnost da se urade teške i detaljne stvari ili sposobnost čekanja na nešto što se jako želi.

Dijete do 6 godina starosti se ponaša u skladu s trenutnim impulsom i željom, ono ne zna strpljivo da čeka, uvijek želi trenutno zadovoljenje svojih potreba i za njega ne postoji izraz "sačekaj".

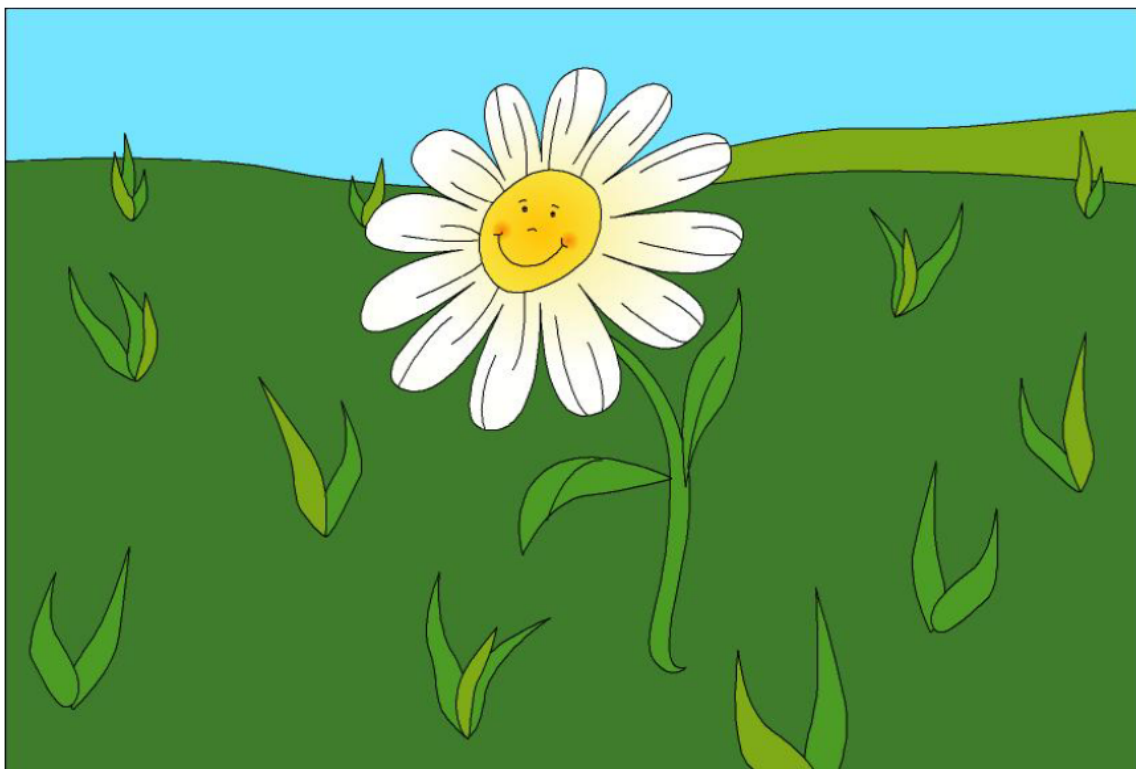
Uporedo sa razvojem psiholoških procesa kod djeteta kao što su jezik, pamćenje i mišljenje, odrasli mogu raditi na razvoju djetetove samokontrole i regulacije ponašanja. U tom trenutku je moguće naučiti ga kako da ima strpljenja.

Dijete treba da nauči da sačeka svoj red dok stoji npr. u prodavnici, da čeka svoj red u igri, da sluša odrasle, da odgovara na pitanje vaspitačice u odgovarajućem trenutku itd.

Pred zahtjevima sistema kojeg su nametnuli ostali, postepenim učenjem da se stvari ne mogu desiti čim ih zaželimo i da se često ne završe onako kako bismo mi to željeli, dijete se uči strpljenju iako je, čak i u kasnijim fazama ranog djetinjstva, ova psihološka osobina još uvijek veoma krhka i lako popušta pred snažnom stimulacijom. To je normalno ponašanje koje ne treba tumačiti kao nevaspitanost nego kao još uvijek nedovoljno razvijene i stabilne mehanizme regulacije ponašanja.

Stoga u vaspitno-obrazovnim procesima ne postoje aktivnosti "strpljivosti" nego aktivnosti koje podrazumijevaju odgađanje trenutne nagrade nakon nekog procesa, što se onda postepeno uobličava u psihološku osobinu koju nazivamo strpljenje.

Aktivnost br. 1 "Bijela rada"

Kratak pregled aktivnosti:

U prvom dijelu aktivnosti vaspitač(ica) priprema djecu za adaptaciju priče "Bijela rada". Nakon toga, svi zajedno pripremaju prostoriju u kojoj će djeca odglumiti priču. U predstavi mogu učestvovati i roditelji. Na kraju, svi zajedno će razgovarati o aktivnosti.

Ciljevi:

- Razviti kod djece osnovne elemente strpljivog ponašanja.
- Podstaci razvoj pozitivnih emocija prema strpljivom ponašanju.

Procedure:

- Adaptacija
- Pripovijedanje
- Razgovor
- Pitanja i odgovori
- Praktične radnje

Potrebni materijal:

Kostimi za likove: bijela rada, kiša i sunce, papiri, slikarske četkice, boja, makaze, ljepilo, karton.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će djeci ispričati adaptiranu priču "Bijela rada" autora Herminija Almendrosa.

Jednom davno bila jedna bijela rada koja je živjela pod zemljom u toploj, mirnoj i tamnoj kućici. (Dok vaspitač(ica) ovo čita, djevojčica koja glumi bijelu radu sjedi na podu sa glavom između koljena koje je obavila rukama).

Jednog dana bijela rada začu veoma tiho kucanje na prozor: (vaspitač(ica) nastavlja)

_ Pljus, pljus. (dječak koji glumi kišu kuca dva puta na prozor)

_ Ko je to? (kaže bijela rada)

_ Kiša je. (kaže dijete koje glumi kišu)

_ Šta kiša hoće? (kaže bijela rada)

_ Da uđem u kuću. (kaže dijete koje glumi kišu)

_ Strpi se, kišo, prijatelju, jer ne možeš ući, još ne možeš ući! (bijela rada)

_ Bijela rada je strpljivo čekala jer je znala da još uvijek nije vrijeme da kiša uđe u njezinu kućicu. (narator)

_ Zašto je kiša toliko nestrpljiva kad ima svo vrijeme ovoga svijeta? (bijela rada)

Prošlo je mnogo dana i bijela rada začu kucanje na vratima. (narator)

_ Kuc, kuc, kuc. (Dijete koje glumi sunce lagano kuca)

_ Ko je to? (bijela rada)

_ To sam ja, sunce. (kaže dijete koje glumi sunce)

_ Šta sunce hoće? (bijela rada)

_ Da uđem u kuću. (sunce)

_ Ne budi nestrpljivo, drago sunce, još ne možeš ući! Još ne možeš ući! (bijela rada)

I bijela rada je spavala, mirno i strpljivo. (narator)

Nakon nekoliko dana, oboje se ponovo pojaviše i zakucaše na njezin prozor i vrata. (narator nastavlja)

_ Kuc, kuc, kuc. (kiša)

_ Pljus, pljus, pljus. (sunce)

_ Ko je to? (bijela rada)

_ Sunce i kiša, kiša i sunce. (kažu sunce i kiša)

_ I šta žele sunce i kiša, kiša i sunce? (bijela rada)

_ Želimo ući, poslao nas je Bog (kažu sunce i kiša)

_ Pa, uđite, oboje – reče bijela rada, - sad možete ući zato što sam sad spremna da vas primim, sad sam spremna da izađem.

I onda otvori malu pukotinu kroz koju su ušli kiša i sunce. (bijela rada glumi kao da otvara pukotinu)

Kiša je uze za desnu ruku, sunce za lijevu i povukoše je, izvukoše je sve do vrha. (narator izgovara ovu rečenicu, a kiša i sunce uzimaju bijelu radu za ruku i izvlače je)

_ Bijela rado, već je vrijeme, pokaži nam svoju glavicu, čekala si sa mnogo strpljenja, ali sad možeš da izađeš! (kiša i sunce)

Bijela rada promoli glavu iz zemlje i nađe se usred prelijepe bašte sa leptirima, pticama i djecom koja se igraju na travi i pjevaju: (narator izgovara ovu rečenicu, a bijela rada podiže ruke i udiše vazduh)

Nekoliko djece napravi krug oko mlade bijele rade i pjevaju pjesmicu o cvijeću.

I bijela rada otvori svoje predivne latice, i bila je jako sretna. (narator)

Za potrebe dramatizacije ove adaptirane priče svako dijete će naučiti svoju ulogu, a probe će biti zajedničke u grupi.

Drugi dio

U ovom dijelu aktivnosti, djeca će izrađivati stvari neophodne za dramatizaciju priče.

Pomoći će vaspitačici da na panou naslika baštu koja će služiti kao scenografija.

Ostala djeca će izrezivati i lijepiti zastavice za ukrašavanje prostorije, druga djeca će crtati, izrezivati i lijepiti kartice sa nacrtanim bijelim radama koje će dijeliti na dan zabave.

Treći dio

Zabava će se održati poslije predstave i djeca će podijeliti kartice sa bijelim radama svojim roditeljima.

Četvrti dio

Tokom grupe diskusije vaspitač(ica) će djeci postaviti sljedeća pitanja:

Da li vam se svidjela zabava?

Sjećate li se o čemu se radi u priči "Bijela rada"?

Šta ste naučili iz ove priče?

Ko mi može reći zašto je bijela rada rekla kiši i suncu da ne budu nestrpljivi?

Zašto im nije dala da uđu prvi put?

Zašto je bijela rada imala strpljenje i nadu?

Šta znači imati strpljenje?

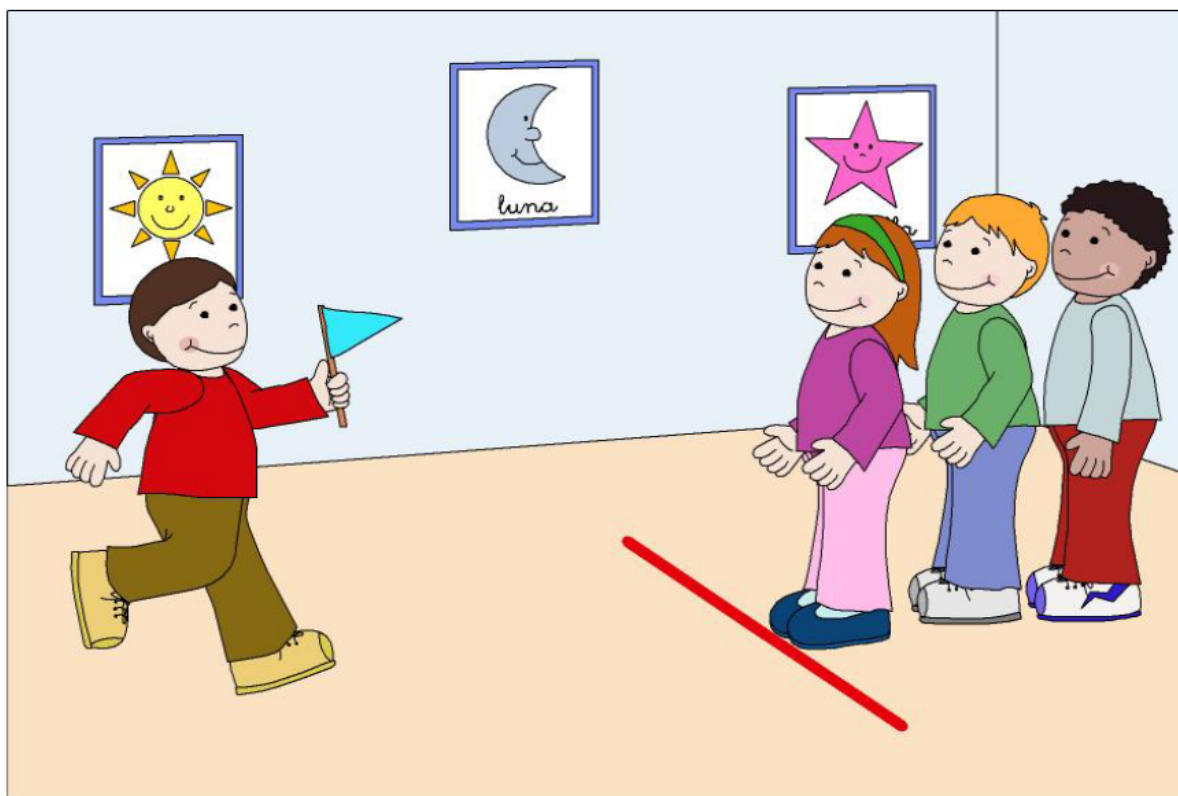
Šta znači biti nestrpljiv?

Vaspitač(ica) će rezimirati ovaj dio aktivnosti i naglasiti da i djeca moraju naučiti da budu strpljiva, da čekaju svoj red kao što je i bijela rada čekala da izađe zato što biljke ne mogu da izađu iz zemlje dok prvo ne proklijaju i od tog trenutka one počinju da rastu i razvijaju se. Isto je i sa djecom: bili su u majčinom stomaku, skriveni i zaštićeni, strpljivo su čekali mjesecima dok na kraju nisu izašli.

U vidu zaključka, vaspitač(ica) kaže: "Stoga, od sada pokušajmo biti strpljivi kada moramo nešto da čekamo."

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Djeca su pokazala da razumiju poruku priče.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate poruku priče.			
Pokazali su pozitivna osjećanja za vrijeme aktivnosti.			
Pokazali su strpljivo ponašanje u svakodnevnom životu u vrtiću.			

Aktivnost br. 2 "Naučimo čekati"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je igra pokreta. Kroz ovu igru djeca će naučiti da čekaju svoj red. Ko god ne čeka svoj red, ispada iz igre.

Ciljevi:

- Da djeca nauče da čekaju svoj red da urade pokrete u igri.

Procedure:

- Igra
- Razgovor

Razvoj aktivnosti:

Igra se zove "Ko će prvi do zastavice".

Organizacija:

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Djeca će se podijeliti u ekipe (u svakoj ekipi može biti do 10 djece). Djeca u ekipi će stajati u redu, jedno iza drugoga, prvo dijete u ekipi će stajati iza polazne linije na podu. Ispred svake linije na udaljenosti od 6 metara nalaziće se nekoliko zastavica.

Razvoj:

Kad vaspitač(ica) da znak, prvo dijete u redu počinje da hoda širokim i brzim koracima, bez trčanja, i pokušava prvo da dođe do zastavice; ko god dođe do zastavice prvi, dobija zastavicu i vraća se istim putem nazad, hodajući. Kada dođe, dotakne sljedeće dijete iz svoje ekipe i tek tada to dijete može da krene, a zastavicu stavlja na postolje svoje ekipe. Kad to uradi, staje na začelje reda i ponovo čeka svoj red.

Pravila igre:

Svako dijete može ići po zastavicu koliko god puta je to moguće u periodu od 10 minuta, ali ne smije trčati i mora čekati svoj red (tj. da ga prethodno dijete dotakne i da mu tako da znak da može krenuti).

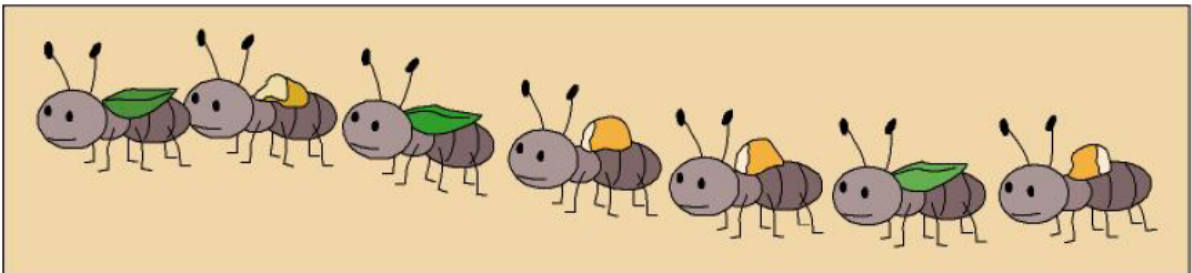
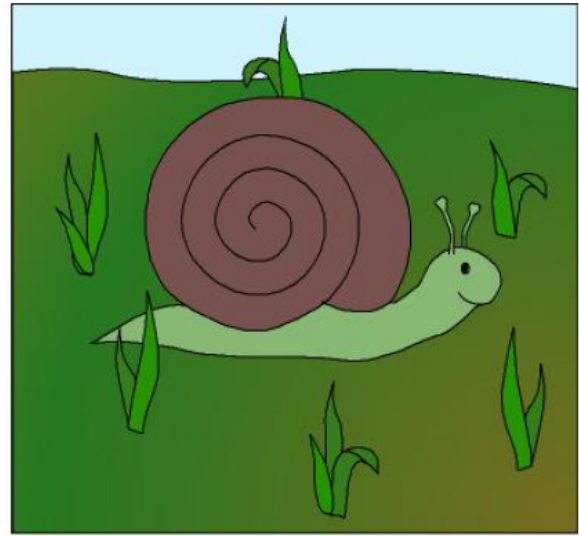
Pobjeđuje ekipa koja skupi više zastavica.

Ako neko dijete trči, ispada iz igre i njegova ekipa ostaje bez jednog igrača.

Ako neko dijete krene, a da ga prije toga nije dotaklo dijete koje je prethodno išlo po zastavicu, to dijete ispada iz igre.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Poštovali su pravila igre.			
Bila im je potrebna pomoć da igraju u skladu s pravilima igre.			
Na momente su bili preuzbuđeni i nisu mogli dočekati svoj red.			
U komentarima su na momente izrazili potrebu da sačekaju i budu strpljivi.			

Aktivnost br. 3
"Strpljive male životinje"

Kratak pregled aktivnosti:

Razgovor uz korišćenje kartica sa crtežima ili riječima (engl. *flashcards*) i audiovizuelnih materijala. Vaspitač(ica) će razgovarati sa djecom o životinjama čiji način života i rada zahtijeva strpljivost. Nakon toga će postavljati djeci pitanja u vezi s onim što je maločas objašnjeno.

Ciljevi:

- Pokazati, uz primjere, potrebu za strpljivošću.

Procedure:

- Objašnjenje
- Razgovor
- Posmatranje

Potrebni materijal:

Kartice sa crtežima ili riječima.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će objasniti djeci da postoje male životinje koje rade strpljivo i marljivo. Potkrijepite to primjerima: pauk, mravi.

- Pauk veoma strpljivo plete svoju mrežu zato što ju koristi kao zamku za hvatanje insekata kojima se hrani. Da nije strpljiv, ne bi mogao da isplete mrežu i uginuo bi od gladi. (Vaspitač(ica) pokazuje sliku pauka koji plete mrežu).
- Mravi, mali i jako vrijedni, strpljivo satima nose mrvice hljeba ili komadiće lišća sve do mravinjaka; dolaze i ostavljaju svoj teret i idu po novi. Da nisu strpljivi, uginuli bi od gladi. (Vaspitač(ica) pokazuje sliku mrava koji nose hranu).
- Kada osjete opasnost, puževi sakriju svoje tijelo u kućicu. Puževi također ostaju u kućici ako je napolju suvo vrijeme, sve dok ponovo ne bude vlažno. Na taj način u stanju su da prežive duga sušna razdoblja. Da nije strpljiv, druge životinje bi ga pojele ili bi uginuo tokom suše.

Vaspitač(ica) zatim dodaje: "Da li ste vidjeli koliko je važno biti strpljiv? Isto se odnosi i na vas: ako nemate strpljenja kad prelazite cestu, može se dogoditi nesreća; ako vaši roditelji ne čekaju zeleno svjetlo na semaforu kad voze auto, može se desiti sudar i oni se mogu ozbiljno povrijediti, pa čak i poginuti."

Jeste li čuli savjet koji ljudi obično daju vozačima: "Bolje je izgubiti jednu minutu života, nego cijeli život za jedan minut". Šta znači ta rečenica?

Drugi dio

Diskusija u grupi. Vaspitač(ica) će postaviti neka od sljedećih pitanja:

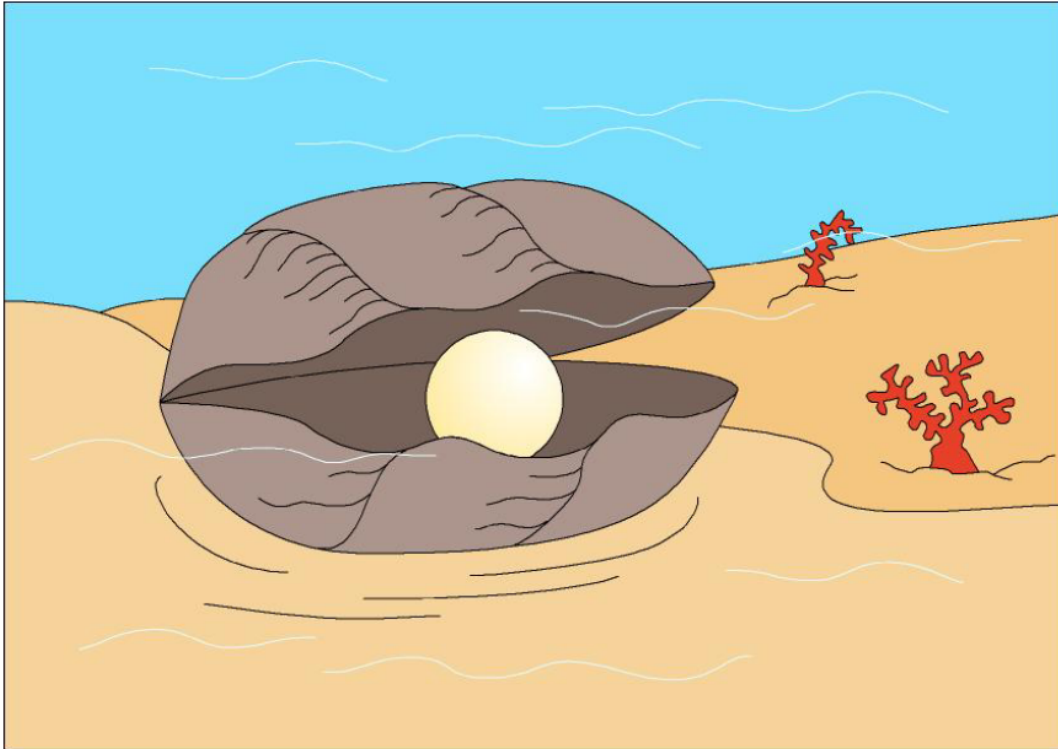
Šta bi se desilo s paukom kad ne bi imao strpljenja da isplete mrežu?

Šta bi se desilo s mravom kad ne bi imao strpljenja da radi svoj posao?

Šta bi se desilo s puževima kad ne bi imali strpljenja da dugo ostanu sakriveni u kućici?

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Shvatili su važnost strpljenja.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate važnost strpljenja.			
Identifikovali su elemente strpljenja u tri primjera.			
Pokazali su strpljivost tokom aktivnosti.			
Bilo im je teško da sjede mirno i čekaju da odgovore.			

Aktivnost br. 4
"Priroda je mudra i strpljiva"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je igra u kojoj vaspitač(ica) najprije objašnjava djeci određene prirodne procese koji zahtijevaju strpljenje kako bi čovjek na kraju mogao da uživa u rezultatima. Nakon toga, djeca odabiru karte na kojima su prikazane životinje i prirodni proizvodi; svako dijete mora da navede o kojoj životinji ili proizvodu se radi i da kažu zašto je priroda strpljiva i mudra.

Ciljevi:

- Razviti elemente strpljivosti kod djece.
- Vršiti radnje koje zahtijevaju određenu dozu strpljenja.

Procedure:

- Razgovor
- Pitanja i odgovori
- Igra

Potrebni materijal:

Lutka Solomon, kartice za igru i slike.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Postavljanjem pitanja, vaspitač(ica) će djeci pomoći da se prisjete šta su ranije pričali o strpljivim malim životinjama.

Ko se sjeća nekih strpljivih životinja?

Zašto za te životinje kažemo da su strpljive?

Šta bi im se desilo da nisu strpljive?

Sjećate li se sjemenke koja je strpljivo čekala da proklija kako bi iz nje izašla prekrasna bijela rada?

Drugi dio

Vaspitač(ica) kaže djeci: "Sada ću vam objasniti zašto za prirodu kažemo da je mudra i strpljiva. Da li ste ikada vidjeli biser?"

"Znate li kako nastaju biseri koje viđamo na prelijepim ogrlicama u izlogu juvelirnica?"

Djeca će slobodno odgovarati na pitanja, a zatim će im vaspitač(ica) reći:

"Mislim da treba da pozovemo Solomona, najmudrijeg od svih mudraca, da nam to objasni."

Pojavljuje se Solomon (kojim upravlja vaspitač(ica)) i pozdravlja djecu: "Dobro jutro, prijatelji moji! Čuo sam da želite da saznate kako nastaju biseri".

"E pa ovako, bisere prave školje koje se zovu ostrige ili kamenice, ali ne bilo koje ostrige, nego one koje u sebi imaju sedef". (pokazuje sliku sedefastih ostriga).

"Ova ostriga strpljivo luči jednu supstancu koja se vremenom pretvara u predivan biser. Kao što i koka u svom gnijezdu strpljivo leži 21 dan kako bi izlegla jaja, tako i ostriga strpljivo i dugo čeka dok se u njoj ne napravi biser."

"Zvuči nevjerovatno, prijatelji moji, ali biser nastaje kad se školjka uplaši. Ona strpljivo luči supstancu koja se nakuplja i nakuplja dok od nje na kraju ne nastane biser."

"Nije li ovo predivna priča? A sada ću vam ispričati još jednu jednako lijepu priču. Jeste li ikada vidjeli dijamant? E pa, taj predivan i dragocjen dijamant je najprije bio komad uglja kojeg je nakon dugo, dugo vremena priroda pretvorila u prekrasan dijamant."

"Da li znate sada zašto je priroda strpljiva i mudra? Ima još primjera stvari koje priroda čovjeku nudi na uživanje i da ukrašava svoj život, a koji su nastali mudrošću i strpljenjem prirode."

"Priroda je takođe stvorila mnoge male životinje za koje znamo da su strpljive."

Treći dio

Djeca igraju igru koja se sastoji od biranja kartice. Na karticama su sljedeće ilustracije:

- Ostriga sa biserom.
- Dijamant.
- Kokoš u gnijezdu.
- Mrav koji nosi komad lista u mravinjak.
- Pauk koji plete mrežu.
- Sjeme koje klija.

Pravila igre:

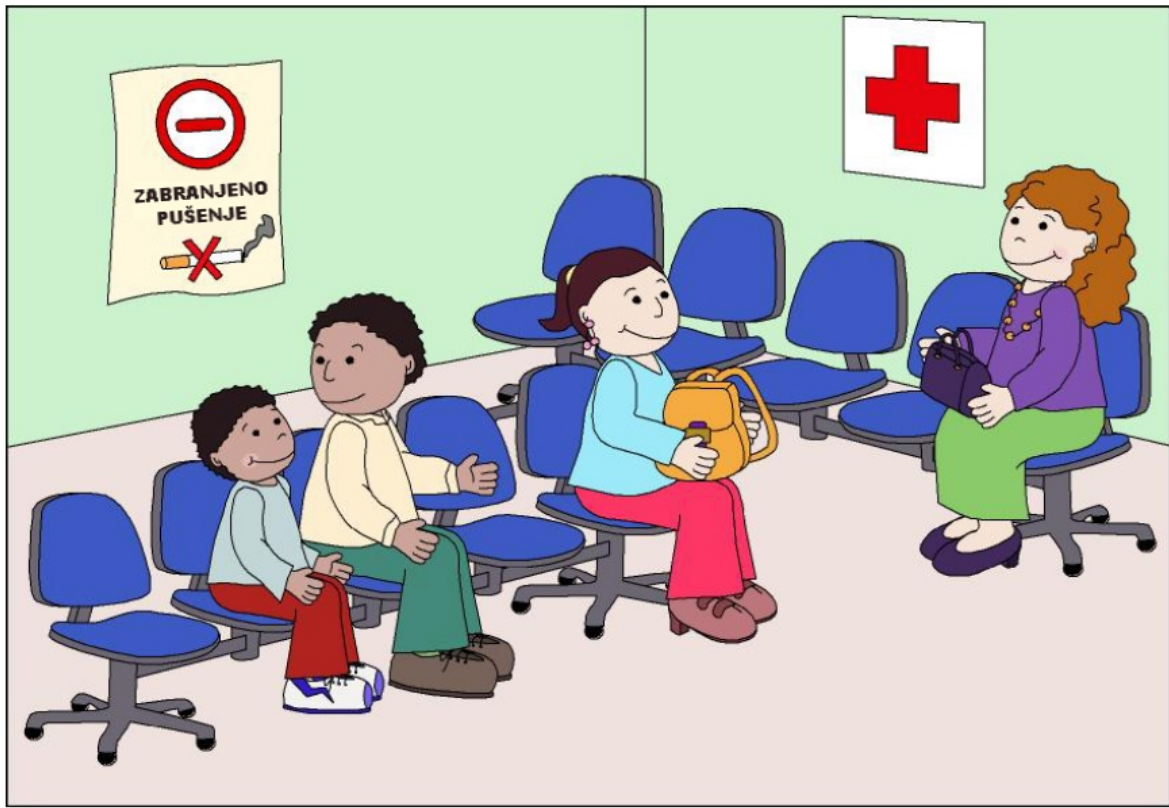
1. Djeca treba da kažu sve što znaju o životinji ili stvari prikazanoj na kartici.
2. Kada opisuju svoju karticu moraju upotrijebiti ključne riječi: priroda, mudar i strpljiv.
3. Pobjeđuju djeca koja ispravno opišu najveći broj kartica.

Nakon igre, svi zajedno diskutuju o ispravnim odgovorima i greškama i zašto su to primjeri strpljivog ponašanja.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Dobro su opisali kartice.			
Bila im je potrebna pomoć da opišu kartice.			
Znali su da smisleno upotrijebe ključne riječi u igri.			
Bila im je potrebna pomoć da upotrijebe ključne riječi sa smislom.			
Znali su da opišu elemente strpljivosti			

Aktivnost br. 5

Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka "Čekaonica"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je igra uloga – "željeznička stanica" i "aerodrom". Prije igre, vaspitač(ica) razgovara sa djecom i daje im informacije o tome koje uloge i aktivnosti mogu da glume na tim mjestima. Nakon toga, djeca se igraju i na kraju razgovaraju i ocjenjuju kako je prošla igra.

Ciljevi:

- Razviti kod djece lična iskustva o strpljivom i nestrpljivom ponašanju.

Procedure:

- Igra
- Razgovor

Potrebni materijal:

Namještaj za igračke i materijali za postavljanje scene za igru: čekaonica na aerodromu i željeznička stanica, i predmeti kao što su telefon, držač za olovke, papir koji će služiti kao karte, karte koje će služiti kao novac, novine, knjige, časopisi, mali kofer itd.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će razgovarati s djecom kako bi im dala informacije o čekaonicama i o tome šta se u njima dešava.

Vaspitač(ica) će pokazati, na primjer, slike čekaonice u bolnici ili ambulanti, stanice podzemne željeznice, autobusnog stajališta, aerodroma. Vaspitač(ica) će djeci postaviti sljedeća pitanja:

Jesti li ikada bili u ovakvoj prostoriji? U kojoj? Kada? Šta ste radili?

Djeca će slobodno odgovarati na pitanja, a onda će im vaspitač(ica) objasniti da se u tim čekaonicama nalaze strpljivi ljudi, oni čitaju novine ili časopise, knjige itd. dok čekaju da njihov voz ili avion pođe; ali ima i onih koji šetaju po čekaonici, puše i štete svom zdravlju, hodaju okolo, gledaju kroz prozor i stalno gledaju na sat – to su nestrpljivi ljudi.

Drugi dio

Vaspitač(ica) poziva djecu da se igraju. Igraće se u odvojenim okruženjima: jedna grupa će se igrati čekaonice na aerodromu, a druga grupa čekaonice na željezničkoj stanici.

Moguće je odabrati nekoliko uloga: npr. gospođa sa djetetom koja čeka, gospodin koji čeka, dijete koje čeka, službenik koji prodaje karte, radnica u restoranu sa samo-posluživanjem, posada aviona, kondukter u vozu, stjuardesa i osoblje u vozu itd. Nakon što odaberu uloge, djeca će sjesti za određeni sto sa materijalima pomoću kojih će igrati svoje uloge, npr. telefon, držač olovaka, papiri za vozne karte, karte koje služe kao novac, novine, knjige, časopisi, mali kofer itd.

Treći dio

Dok se djeca igraju, vaspitačica će indirektno učestvovati kako bi sugestijama obogatila igru i održala je aktivnom.

Nakon toga, u završnom razgovoru svi će razgovarati i analizirati igru. Bitno je da se ocijeni uloga ljudi koji su čekali, da se kaže ko se ponašao strpljivo, a ko nestrpljivo i da se opiše i analizira ponašanje tih likova.

Vaspitač(ica) rezimira ovaj razgovor i postavlja djeci sljedeća pitanja:

Ko mi može reći šta rade nestrpljivi ljudi?

Da li će nestrpljivo ponašanje ubrzati polazak aviona ili voza?

Koje su koristi strpljivog čekanja?

Da li sebe smatrate strpljivima? Zašto?

Na samom kraju vaspitač(ica) će podvući da se nestrpljenjem ništa ne postiže i zbog

toga moramo biti strpljivi.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Dobro su odigrali svoje uloge.			
Bila im je potrebna pomoć da odigraju svoje uloge.			
Pokazali su zanimanje za scenario ove igre.			
Razlikovali su u igri strpljivo i nestrpljivo ponašanje.			
Pokazali su da poznaju elemente strpljivog i nestrpljivog ponašanja.			
Izjasnili su se da smatraju da je dobro biti strpljiv.			